

KIBRIS'IN KUZEYİNDE VE GÜNEYİNDE KÜRTAJA İLİŞKİN DÜZENLEMELERİN DİN VE FEMİNİZM AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Şölen KÜLAHÇI*
Emir Ali GÜRLER**

Makalenin Geliş Tarihi: 18.11.2021 **Kabul Tarihi:** 08.02.2022

Bu makale hakem incelemesinden geçmiştir ve TÜBİTAK– ULAKBİM Veri Tabanında indekslenmektedir.

DOI [No](#)

* Doç. Dr. / Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi.
<https://orcid.org/0000-0002-2105-0475>

** Öğr. Gör. / Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Görevlisi. <https://orcid.org/0000-0001-5706-7546>

KIBRIS'IN KUZEYİNDE VE GÜNEYİNDE KÜRTAJA İLİŞKİN DÜZENLEMELERİN DİN VE FEMİNİZM AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

ÖZ

Kıbrıs'ın Kuzeyinde ve Güneyinde farklı siyasi otoriteler bulunmasına rağmen, her iki ülkede de birçok alanda İngiliz Sömürge Dönemi'nden kalma yasalar uygulanmaktadır. Bu durum ise, iki ülke arasında yasaların ortaya çıkmasında ve uygulanmasında ortaya çıkan farklılıkların incelenmesi gerekliliğini doğurmaktadır. Kürtaj da bunlardan biridir. Kürtaj üzerindeki dini ve biyopolitik etki, yasal düzenlemelerde de kendini göstermiştir. Burada özellikle, kadının haklarının gözardı edilmesi feminist akımın eleştirdiği en önemli sorunlardan biri olmuştur. Feminist akım, hamileliğin kadın bedeninin bir parçası olduğu ve bu noktada en son sözü söyleme hakkının da kadına ait olduğu düşüncesi ile dünyanın her yerinde olduğu gibi Kıbrıs'ta da düzenlemelerin değişmesinde etkili olmuştur.

Anahtar Kelimeler

Kürtaj

Cenin

Din

Biyopolitika

Feminizm

AN ANALYSIS OF THE REGULATIONS ON ABORTION IN NORTHERN AND SOUTHERN CYPRUS FROM THE PERSPECTIVE OF RELIGION AND FEMINISM

ABSTRACT

Although there are different political authorities in the Northern and Southern parts of Cyprus, laws from the British Colonial Period are applied in many areas in both countries. This situation confirms the necessity of examining the differences between the two countries in the way laws are created and implemented. The religious and bio-political influences on abortion have also manifested in legislative processes. Mainly, ignoring women's rights has been one of the most critical problems criticized by the feminist movement. The feminist movement, with the idea that pregnancy concerns a part of a woman's body and that the last word belongs to the woman, has been influential regarding the change of regulations in Cyprus.

Keywords

Abortion

Fetus

Religion

Biopolitics

Feminism

GİRİŞ

KKTC ve Güney Kıbrıs Rum Kesimi, İngiliz Dönemi'nden kalma birçok yasayı uygulamaya devam etmektedir. Bunlardan biri de Fasil 154 Ceza Yasası'dır. Kürtaja ilişkin kısıtlamalar bu Yasa'da düzenlenmiştir. KKTC, bu Yasa'daki düzenlemeleri aynen uygulamaya devam ederken, Güney Kıbrıs Rum kesimi Kilise'nin de baskısıyla kürtaja ilişkin hükümlerde kısıtlama yapmıştır. Konu ile ilgili olarak, iki ülke arasındaki uygulama farklılığı da burada başlamıştır. Bu çerçevede çalışmamızda, din ve feminizmin kürtaj hakkı bakımından iki ülke arasında yarattığı farklı durum incelenmiştir.

Din, insanlığın başlangıcından itibaren toplumsal yaşamda etkisini sürdürmektedir. Bu etkinin derecesi ise, toplumun ve devlet yapısının örgütlenmesi ile yakından ilgilidir. Nitekim, laik bir yapı izleyen toplumlarda dininin etkisi daha az hissedilirken, dini rejimle yönetilen toplumlarda bu etki daha sıklıdır. İşte bu durum, kadının hakları ve dolayısıyla da gebeliğin sona erdirilmesi açısından yapılan hukuki düzenlemelerin şeklini de belirlemektedir.

Feminizm kadının varlığını savunan ve sürdürülebilir politikalar yaratmaya çalışan bir ideoloji olarak kendini göstermektedir. Ceninine ilişkin müdahalelerin kısıtlanması ya da serbest bırakılması feminizm ile yakından ilgilidir. Kadının varoluş mücadelesine, bilimsel ve aktivist bir bakış açısı getirmeye çalışan feminizm cenine ilişkin müdahalelerle ilgili olarak da görüş bildirmektedir. Zira, hamilelik süreci ile birlikte kadının yavaş yavaş iş hayatından ve sosyal hayattan çekilmesi tehlikesi feminizmin çalıştığı konulardan birini oluşturmaktadır.

I. KÜRTAJA DİNİ BAKIŞ AÇISI

Din, insanlığın başlangıcından itibaren toplumların şekillenmesini ve yönetilmesini sağlayan en önemli araçlardan biridir. İlk çağdan bugüne kadar, insanın kendinden daha büyük bir gücün olduğuna inanma çabası dinin etkisini sürdürmesini sağlamıştır. Teknolojinin ve bilimin gelişmediği zamanlarda din, yasaklayıcı ve korkutucu bir güç olarak kullanılmıştır. Modernleşmenin başlaması ve öğrenmenin kolaylaşmasından sonra ise din, yasaklayıcı ve korkutucu olmaktan çok, toplumu şekillendirici bir araç olarak işlev görmüştür.

Dinin, yaşam ve ölüm üzerindeki etkisi ise inanlar arasında etkinliğini her dönemde sürdürmüştür. İnsanlığın, Tanrı ile başladığı ve yine onun isteği ile

sona ereceğine ilişkin inanış dünyevi ilişkilerin şekillenmesinde de kendini göstermektedir. Bu çerçevede, başlangıçta birçok hukuki düzenlemenin de teolojinin etkisi altında kalarak yapıldığı bilinmektedir.

Dinin etkisinin en çok görüldüğü yerlerden biri de kürtajdır. Kürtajın, dinen yasak olup olmadığı tartışması iktidarların yaptığı hukuki düzenlemelerin temel noktasını oluşturmaktadır. Özellikle, kürtajın kadınlar açısından hak olup olmadığının tespiti bugün dahi dini çerçeveden açıklanmaya çalışılmaktadır. Çalışmamızda, bu dini etki Kıbrıs'ta yaygın din olan İslamiyet ve Hristiyanlık açısından değerlendirilmiştir.

A. Hristiyanlıkta Kürtaj

Hristiyanlıkta insan, Tanrı'nın hediyesi ve sureti olarak kabul edilmektedir.^[1] Bu nedenle, anne karnında oluşan çocuğun hayatına son vermek Tanrı'nın yarattığına müdahale etmek olarak değerlendirilir.^[2] Gerçekte, Tevrat'ta olduğu gibi İncil'de de kürtaj doğrudan doğruya düzenlenmemiştir. Ancak, İncil'de de yaşamın kutsallığından bahsedilmesi^[3] ve insan öldürmenin en büyük günahlar arasında gösterilmesi kürtajın da günah olarak değerlendirilmesini sağlamıştır.^[4]

Hristiyanlıkta çocuk, yaradanın varlığının bir kanıtıdır. Özellikle, İncilde yer alan “İsa Mesih'in doğumu şöyle oldu: Annesi Meryem, Yusuf'la nişanlıydı. Ama birlikte olmalarından önce Meryem'in Kutsal Ruh'tan gebe olduğu anlaşıldı...”^[5] ayetinden hareketle, ceninin Tanrı tarafından yollanmış

[1] Gorman, Michael, *Abortion & The Early Church*, USA, 1992, s. 47.

[2] Bader, Aynur Eryiğit, “Yahudilik Hristiyanlık ve İslam'da Kürtaj”, *ANTAKİYYAT / Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 2, S. 1, s. 122. Gorman, s. 47.

[3] Matta 5/21: “Atalarımıza, ‘Adam öldürmeyeceksin. Öldüren yargılanacak’ dendiğini duydunuz”.

[4] Gorman, s. 129.

[5] Matta 1/18: “İsa Mesih'in doğumu şöyle oldu: Annesi Meryem, Yusuf'la nişanlıydı. Ama birlikte olmalarından önce Meryem'in Kutsal Ruh'tan gebe olduğu anlaşıldı. Nişanlısı Yusuf, doğru bir adam olduğu ve onu herkesin önünde utandırmak istemediği için ondan sessizce ayrılmak niyetindeydi. Ama böyle düşünmesi üzerine Rab'bin bir meleği rüyada ona görünerek şöyle dedi:—Davut oğlu Yusuf, Meryem'i kendine

kutsal bir ruh olduğu kabul edilmektedir. Bu nedenle, bu varlığa dışardan yapılacak her türlü müdahale yasaktır. Yeni doğan bebek aynı zamanda, kilisenin görkemli nüfusunun devamını sağlayan bir hediyedir. Bebeğin doğumundan sonra yapılan vaftiz töreni de bu ruhu kutsamak için yapılmaktadır. Dolayısıyla, cenine yapılan her müdahale Tanrı'nın gücüne müdahale sayıldığı gibi kilisenin ihtişamını da engellemeye yönelik bir davranış olarak algılanmaktadır.

Hristiyanlıkta Kilise, dinin uygulanması yönünden çok baskın bir rol oynamaktadır. Ceninin, Tanrı tarafından yaratılan canlı bir varlık olduğu, bu çerçevede hamileliğin de Tanrı'nın iradesi ile meydana geldiği ve çocuğun nasıl bir yaşantıya sahip olacağına dahi önceden Tanrı tarafından belirlendiğine inanılmaktadır.^[6] Bu açıdan, cenine müdahalenin Tanrı'nın iradesine müdahale olduğu vurgulanmaktadır.

Kürtaja, Hristiyan mezhepleri açısından baktığımızda da durumda bir farklılık görülmemektedir. Bu mezhepler içinde, kürtaja en karşı olanlar Katoliklerdir.^[7] Katolik Kilisesi, Yeremya kitabındaki (1:5) “*Ana karnında sana şekil vermeden önce seni tanıdım, sen doğmadan önce de seni kutsadım*” ifadesinden hareketle, kürtajın uygulanmasını onaylamamaktadırlar. Zaten, kürtajın bir hak olarak tanınmasına ilişkin olarak en büyük kadın hareketleri de bu mezhebin üyeleri arasından çıkmıştır. Bu konuda, Ortodokslar ise daha esnek davranmaktadırlar. Ortodokslarda, Papa gibi bir dini lider bulunmamaktadır. Her Ortodoks cemaati ayrı şekilde yönetilir,

eş olarak almaktan korkma. Çünkü onun rahminde oluşan, Kutsal Ruh'tandır. Meryem bir oğul doğuracak. Adını İsa a koyacaksın. Çünkü halkını günahlarından O kurtaracak-”

[6] Gündüz, “Dinler Tarihi Açısından Kürtaj”, *Sağlık Düşüncesi ve Tıp Kültürü Platformu*, <https://www.sdplatform.com/Dergi/659/Dinler-tarihi-acisindan-kurtaj.aspx> (Erişim Tarihi: 10.09.2021)

[7] Gorman, s. 133; Parenkov, Daniil Alekseevich / Loshkariov, Ivan Dmitrievich Loshkariov / Klimenko, Mikhail Boriso-vich, “Religious Lobbying: Comparing the Models of the USCCB and the Church of Cyprus”, *The Cyprus Review*, Vol. 31, S. 3, s. 68; Hildebrandt, Achim, “What Shapes Abortion Law? A Global Perspective”, *Global Policy*, Vol. 6, S. 4. Y. 2015, s. 420.

ancak birbirleriyle organik bağları vardır.^[8] Bulgar, Yunan, Sırp, Kıbrıslı Rum, Rus gibi farklı Ortodoks cemaatleri bulunmaktadır. Bu cemaatlerin, dini lideri konumunda bulunan Piskoposlar, dini konularla ilgili kararlar almak için ekümenik konseyler toplarlar. Bu ayrılığa rağmen, Ortodokslar da Katolikler gibi kürtaja karşıdır.^[9] Örneğin, Rus Partriği 2015 yılında Dumada yaptığı bir konuşmada, Rusların nüfusunun azalmasının sebebinin kürtajın yasak olmaması olarak gösterince, kürtaj karşıtlığı bir anda artmıştı.^[10] İçerisinde, dinden çok biyopolitik çağrışımlar olan bu konuşma Putin'den de destek görmüştü. Putin, kürtaja bütçeden oldukça fazla bir pay ayrıldığı, bunun da Devlet'e büyük bir yük oluşturduğunu ifade ederek, bu tür müdahaleleri zorunlu olmadıkça ücretsiz sağlık hizmetleri sınıfından çıkarmayı teklif etmiştir.^[11]

Kıbrıs Rum Ortodoks Kilisesi de kürtaja karşıdır.^[12] Ancak, cenindeki genetik hastalıklar söz konusu olduğunda kürtaja daha hassas bakıldığı gözlemlenmiştir. Özellikle, Akdeniz Bölgesi'nde yaşayan insanlarda sıklıkla görülen bir genetik hastalık olan Thalesemia vakası ile bağlantılı genetik sorunlar bakımından kürtaja daha olumlu bakılmaktadır.^[13] Ancak, bu tür tıbbi zorunluluk haricindeki kürtaja karşı olumsuz tavır içindedir. Kilise,

[8] Cowan, Ruth Schwartz, "Moving Up the Slippery Slope: Mandated Genetic Screening on Cyprus", *American Journal of Medical Genetics Part C (Seminars in Medical Genetics)*, S. 151, Y. 2009, s. 98; Parenkov, s. 66.)

[9] Cowan, s. 98.

[10] Root, Leslie, "Abortion Culture", *Demographic Crisis and Neotraditionalism in Russia: A Mixed Methods Approach*, <http://paa2019.populationassociation.org/uploads/193271> (Erişim Tarihi: 16.11.2021); <https://orthochristian.com>, (Erişim Tarihi: 16.11.2021).

[11] Cichowlas, Ola, <https://www.themoscowtimes.com/2016/09/29/russias-abortion-debate-is-back-a55545>, Yayın tarihi: 29.06.2016, (Erişim Tarihi: 14.09.2021).

[12] Cowan, s. 98, Parenkov, Daniil Alekseevich / Loshkariov, Ivan Dmitrievich Loshkariov / Klimenko, Mikhail Boriso-vich, "Religious Lobbying: Comparing the Models of the USCCB and the Church of Cyprus", *The Cyprus Review*, Vol. 31, S. 3, s. 73.

[13] Bornik, Zosia / Dowlatabadi, Hadi, "Genomics in Cyprus: Challenging the social norms", *Technology in Society*, Vol. 30, Y. 2008, s. 89; Kolnagou, Anita / Kontoghiorghes, George, "Advances in the Prevention and Treatment are Changing Thalassaemia from a Fatal to a Chronic Disease. Experience from a Cyprus Model and

2016 yılında meclisin kürtajı yasallaştırma çalışmalarının başlaması nedeniyle yaptığı açıklamada kürtajı cinayet olarak nitelendirmiş ve insan yaşamının herhangi bir aşamada son verilmesinin ahlaki ve dini olarak kabul edilebilir olmadığını beyan etmiştir.^[14] Kilisenin bu direnişine rağmen, 2018 yılında kürtaj Kıbrıs Rum Kesiminde yasal hale gelmiştir.^[15]

Protestanlıkta da ceninin, yaradanın kutsal bir hediyesi olduğuna inanılmakla birlikte, kürtajın belli sınırlar içinde yapılabileceği de kabul etmektedirler.^[16] Muhafazakar Protestanların, kürtaj konusunda Katoliklerden oldukça etkilendiği görülmektedir. Bu nedenle, Muhafazakar Protestanlar aynen Katolikler gibi ceninin tüm gebelik boyunca insan ruhuna sahip olduğuna ve kürtajın yasak olduğuna inanmaktadırlar. Muhafazakar Protestanlar dışında kalan protestanlar ise, kürtaj gibi konulara daha ılımlı yaklaşmaktadırlar ve kürtajın kişinin kendisinin karar vermesi gereken ahlaki bir konu olduğuna dikkat çekmektedirler.^[17]

B. İslamiyette Kürtaj

Tüm dünyevi dinlerde olduğu gibi, İslamiyette de insan kutsanmış bir varlıktır ve onun dünyaya gelmesi Allah'ın izniyle gerçekleşir. Bu nedenle, insanın dünyaya gelmesini engelleyici davranışlar günahtır. Nitekim, Maide Süresi'nde yer alan “*bir nefsi haksız yere öldüren, tüm insanları öldürmüş gibidir*” (5/Maide, 32) ifadesi ceninin değerini ortaya koyan bir hüküm olarak değerlendirilmektedir.^[18]

its Use as a Paradigm for Future Applications”, *International journal for hemoglobin research*, Volume 33, 2009, s. 289.

[14] Bu konuda bkz. <https://cyprus-mail.com> (Erişim Tarihi: 16/11/2021), 2021; Parenkov / Loshkariov / Klimenko, s. 73.

[15] Parenkov / Loshkariov / Klimenko, s. 74.

[16] Hildebrandt, s. 420.

[17] Richardson, James / Wightman, Sandie, “Religious Affiliation as a Predictor of Voting Behavior in Abortion Reform Legislation”, *Journal for the Scientific Study of Religion*, C. 11, S. 4, Y. 1972, s. 351.

[18] Çam, Nail, *İslam Hukuku'nda Cenin Ahkâmı*, İstanbul, 2018, s.119.

Birçok İslami düşünür, kırk güne kadar cenine zarar verilmeksizin rahmin tahliyesinin mümkün olduğunu kabul etmektedir.^[19] Bu açıdan, kırk güne kadar ceninin bir dokudan ibaret olduğu ve insan olarak nitelendirilemeyeceği düşünülmektedir. Bunlar dışında kalan düşünürler ise hamileliğin 120. gününden sonra cenine ruh üflendiği ve bu süreden sonra ceninin canlı bir varlık olduğuna kanaat getirdiklerinden bu süreye kadar kürtaj yapılabileceğini söylemektedirler.^[20] Yumurthanın anne karnında döllenmesinden, bir insan varlığına dönüştüğü aşamayı anlatan Mu'minin Süresi'nin 14. ayeti de bu konuda önemli bir kanıt olarak kullanılmaktadır. Ayetin Türkçe meali şöyledir: “*Sonra nutfeyi bir alaka olarak yarattık. Alakayı da mudğa olarak yarattık. Mudğadan da kemikleri yarattık. Kemiklere de et giydirdik. Sonra onu başka bir yaratılışla şekillendirdik. Yaratıcıların en iyisi olan Allah ne yücedir.*” (23/Mu'minin, 14). Ayette anlatılanlarla, tıbbi bilgiler birleştğinde ceninin bir dokudan insan suretine dönüşümünün yaklaşık olarak hamileliğin 120. gününe denk geldiği anlaşılmaktadır.^[21] İşte, bu andan itibaren cenine “ruh üflendiği” yani insana dönüştüğü ve artık ceninin hayatına müdahale edilemeyeceği kabul edilmektedir.^[22]

Cenine ruh üflenmesi, cenine hayat ve bilinç verilmesi anlamına gelmektedir. Ruh üflenmeden önce, ceninin beslenme ve diğer hareketlerinin bilinçsizce olduğu, ancak bu aşamadan sonra ceninin kazandığı irade

[19] Görgülü, Ülfet, *Fıkıhta Cenin Hukuku*, İstanbul, M. Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 2018, s. 80; Kesgin, Hafsa, *İslam Hukuku'nda Kürtaj*, İstanbul, Kitabevi, 2018, s. 148; Tüfekçi, İbrahim, “İslam Hukukuna Göre Gebeliğin Sonlandırılması”, *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 45, S. 45, Y. 2013, s. 118; Dirik, Mehmet, “İslam Hukuku Açısından Kürtaj”, *Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, s. 5, Y. 2018, s. 78; El-Kahtani, Müfsir, (Çev. Kahraman, Abdullah), “İslam Hukukuna Göre Anne Rahminde Sakat Olan Çocukların Kürtaj Yoluyla Düşürülmesinin Hükmü”, *CÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. XII, S. 1, Y. 2008, s. 450; Yılmaz, Berna Aşşen, “Suçun Hukuki Konusu ve Mağduru Bağlamında Çocuk Düşürtme ve Düşürme Suçlarında Zincirleme Suç Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, *R&S-Research Studies Anatolia Journal*, C. 1, S. 2; s. 263.

[20] Çam, s. 30; Hildebrandt, s. 420; Görgülü, s. 30; Kesgin, s. 149; Tüfekçi, s. 118; Dirik, s. 79; El-Kahtani, s. 451; Yılmaz, s. 216.

[21] Çam, s.35; Kesgin, s.169.

[22] Çam, s. 30; Kesgin, s. 170; Tüfekçi, s.122; Dirik, s. 79.

doğrultusunda hareket ettiği kabul edilmektedir.^[23] İşte bu andan itibaren, ceninin hayatına son verme amacıyla yapılan tüm müdahaleler, yasaktır.^[24] Burada yasak olarak öngörülen durum, herhangi bir tıbbi gerekçe olmadan ceninin hayatına kasten son vermektir. Dolayısıyla, tıbbi gerekçe ile yapılan müdahaleler kapsam dışındadır. Bu nedenle, hamileliğin anne için hayati tehlike yarattığı durumlarda cenine müdahale edilebileceği ve hamileliğin sona erdirilebileceği kabul edilmektedir.^[25]

Ceninde genetik bir bozukluk olması ve özürlü doğacağına tıbben teşhis edilmesi halinde ise genel kanaat kürtajın yapılabileceği yönündedir.^[26] Ancak, bunun dışında kalan hallerde yani, isteğe bağlı kürtajda ve zina nedeniyle meydana gelen hamileliğin tahliyesinde ise yasakçı bir tavır izlenmektedir. Bu açıdan, zina günah sayılmasına rağmen, böyle bir ilişkiden meydana gelen hamileliğin sonlandırılmayacağına kabul edilmesinin, İslam'ın insan yaşamına verdiği önemin bir kanıtı olduğu söylenebilir.^[27]

II. KÜRTAJA FEMİNİST BAKIŞ AÇISI

Kadının toplumsal hayat içinde varoluş mücadelesi yüzyıllardan beri sürmektedir. Erkeğin, kadına nazaran daha güçlü bir fiziksel yapıya sahip olması, ailevi yükümlülüklerden dolayı kendini daha az sorumlu tutması gibi etkenler erkeğin toplumsal hayatta daha çok görünür olmasını sağlamıştır. Söz konusu görünürlüğü etkileyen en önemli etkenlerden biri de çocuk sahibi olmaktır. Çocuk sahibi olmanın, hamileliğin başlangıcından itibaren kadın bedeni ve psikolojisi üzerindeki etkisi erkeğe nazaran daha fazladır. Bu durum ise, kadının toplum içindeki rolünü de etkilemektedir.

Feminizmin çıkış noktası olan toplumsal cinsiyet eşitliği, kürtaj konusunda da önemli bir kavramdır.^[28] Zira, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması

[23] Çam, s. 31; Görgülü, s.30.

[24] Çam, s. 57.

[25] Hildebrandt, s. 420; Görgülü, s. 174; El-Kahtani, s. 459.

[26] Görgülü, s. 87; Dirik, s. 83; El-Kahtani, s. 471-472.

[27] Görgülü, s. 92; Dirik, s. 82; El-Kahtani, s. 465.

[28] Akın, Ayşe / Türkçelik, Ezgi, *Sağlık Hizmetlerine Erişimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği (Haritalama ve İzleme Çalışması)*, Ankara, 2018, s. 19.

ile alınan politik kararlarda cinsiyetler arasında eşitlik sağlanacak ve böylece orantılı durumlar yaratılacaktır. Ayrıca, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması ile kamusal alan ve özel alan arasındaki ilişki yeniden tanımlanarak kadının toplum içinde varoluş mücadelesi sonuçlanacaktır. Böylece, ev içi demokrasi ve toplumsal demokrasi sağlanmış olacaktır.

Kadının kamusal alanda tam olarak kendini göstermesi, toplumun tüm kademelerinde rol alabilmesi özel alanının, toplumsal cinsiyet temelli bir şekilde organize edilmesi ile mümkün olmaktadır. Feminizm açısından önemli bir söz olan “kişisel olan politiktir” söylemi de bu durumu açıklamaktadır.^[29] Zira, kadının ev içindeki rolü aynı zamanda toplumdaki rolünü de belirlemektedir.

Kürtaj hakkı, toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamakla ilgili en önemli konulardan biridir. Bu noktada, kadınlar açısından iki önemli açmaz bulunmaktadır. İlk olarak, özellikle yöneticilik pozisyonlarında çalışan kadınlar, hamile kalıp doğum nedeniyle iş dünyasından bir süre ayrılma olasılığını erkek egemen bir toplumda yok olma tehdidi olarak görmektedirler. İkinci olarak, hamilelik ve sonrası dönemde kadına tanınan sosyal hakların kısıtlı olması bebeğin bakımı noktasında işyerlerinin tümünde kreş uygulamasının olmaması yine kadının toplumdaki geri çekilmesine neden olmaktadır. Tüm çekinceler dikkate alındığında, özellikle istenmeyen hamileliklerde kürtajın bir kurtulma yöntemi olarak kullanıldığı bilinmektedir. İşte tam da bu noktada, devletin belirlediği politikalar toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanıp sağlanmadığını göstermektedir.

Feminist akım, kürtajın kadın hakkı olarak tanınması için büyük çaba göstermiştir. Bunun en büyük sebebi, kürtajın yasak olsa dahi başvurulan bir yol olması, kadınların kürtajın yasak olduğu ülkelerde yasa dışı ve güvenli olmayan kürtaja başvurmaya devam etmeleri gerçeğidir. Diğer bir ifade ile kürtajın yasak olması, kürtajı engellemekte, sadece erişimi güçleştirmektedir. DSÖ verilerine göre, 2010-2014^[30] yılları arasında 56 milyon kadın isteğe bağlı kürtaj yaptırmıştır. Bu demek oluyor ki, gerçekleşen her dört hamilelikten biri kürtajla sonuçlanmıştır. Bu işlemlerden, 25 milyonu güvenli

[29] Özüdoğru, Büşra, “Beyaz Feminizm ve Öteki Kadınlar”, *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S. 12, Y. 2018, s. 308.

[30] Bu konuda bkz. <https://www.who.int: 2021>, (Erişim Tarihi: 16.11.2021).

olmayan, sağlıksız ortamlarda gerçekleşmiştir.^[31] Küresel olarak bakıldığında, Asya, Afrika ve Latin Amerika en çok güvenli olmayan kürtajın yapıldığı yerlerdir. Güvenli olmayan kürtaj nedeniyle yaşanan komplikasyonlardan ölümlerle sonuçlanmayanlar için hastanelere başvurulmaktadır. Bu ise devlet bütçesine oldukça ağır bir yük oluşturmaktadır. Bunun, sadece Amerika'da 553 milyon dolar olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla, kürtajı yasaklamak serbest bırakılmaktan daha pahalı ve sonuçları itibariyle daha ağır bir yük oluşturmaktadır.

Kürtajın yasallaşması, birçok ülke bakımından demokrasinin kazanımı olarak görülmelidir. Zira, dünya genelinde birçok kadın hareketi buldukları ülkede kürtajın yasak olması, kadınların üreme ya da ürememe hakları üzerinde karar verenlerin erkekler olması nedeniyle eylemler yapmış ve kürtajın yasallaşmasını sağlamıştır. Örneğin, ABD'de Kadın Sağlığı Hareketi ve feminist gruplar, 1973'te, ABD'de kürtajın yasallaşmasını sağlayan birçok eylem yapmıştır. Bu noktada, aynı yıllarda görülen Roe v. Wade davasının da yasal zeminin oluşturulmasına büyük katkısı olmuştur. Söz konusu dava 1969 yılında, Teksas'da açılmıştır. Davaya konu olan olayda, üçüncü çocuğuna hamile kalan Norma McCorvey,^[32] bu hamileliği istemediği için kürtaj talep etmiş ancak o yıllarda yürürlükte olan yasada annenin sağlığını tehdit eden bir durum olmadıkça kürtaja izin verilmediğinden talebi reddedilmiştir. McCorvey, red cevabı üzerine Teksas'ın kürtaj yasalarının anayasaya aykırı olduğunu iddia ederek dava açmıştır. Davada, ABD Yüksek Mahkemesi, hamile bir kadının kürtaj yaptırmayı seçme hakkı olduğuna karar verdi. Kararda ayrıca, kürtaj hakkının mutlak olmadığına, kadın sağlığını ve doğum öncesi yaşamı koruma konusundaki dengenin göz ardı edilmemesi gerektiğine de dikkat çekilmiştir. Bu noktada Mahkeme, kürtaja ilişkin düzenlemelerin üçer aylık dönemler dikkate alınarak yapılabileceğine kanaat getirdi. Böylece, ilk üç aylık dönemde kürtajın hiçbir şekilde yasaklanamayacağı; ikinci üç aylık dönemde sağlık durumu dikkate alınarak düzenleme yapılabileceği ve son üç aylık dönemde ise annenin hayatını veya sağlığını kurtarmak için gerekli hükümlerin getirilebileceği karara bağlandı.

[31] Bu konuda bkz. <https://www.who.int: 2021>, (Erişim Tarihi: 16.11.2021).

[32] Levine, Phillip / Staigei, Douglas / Kane, Thomas / Zimmerman, David, "Roe v. Wade and American Fertility", *American Journal of Public Health*, C. 89, S. 2, Y. 1999, s. 199; Greenhouse, Linda / Siegel, Reva, *Before Roe v. Wade*, 2012, Yale Law School Publications, s. 304 vd.

Bugün, modern ülkelerde genel eğilim kürtaj açısından yasaklayıcı bir tavır sergilememek şeklindedir. Birçok ülke, isteğe bağlı kürtajı suç olmaktan çıkarmıştır. Bunun en büyük sebepleri, günümüz toplumlarındaki değer yargılarının dinden daha bağımsız hale gelmesi, kişisel özgürlüğün öneminin anlaşılması ve özellikle kadının kendi bedeni üzerinde söz söyleme hakkına sahip çıkması olarak gösterilebilir.^[33] Zira, suç olgusu da toplumdaki anlayışın değişmesiyle zaman içinde farklılığa uğrayan dinamik bir yapıya sahiptir.^[34] Bu nedenle, Devletlerin kürtaj konusundaki eğilimi dikkate alarak belli sınırlar içerisinde serbestlik tanınması isabetli bir davranıştır.

Feminist hareket, Kıbrıs'ın hem kuzeyinde hem de güneyinde kürtajın bir hak olarak kabul edilmesini sağlamıştır. Feminizm, Güney Kıbrıs'ta kürtaj konusunda kilisenin etkisinin kırılmasının en büyük nedeni olarak kabul edilmektedir. 2016'ya kadar sadece tıbbi gereklilik halinde kürtaja izin verilmekteydi. 2016'da başlayan feminist çalışmalarla kürtajın tıbbi gereklilik dışında da uygulanabilmesi için çalışmalar başlatılmış ve 2018'de bu konuda bir yasa çıkmıştır. Kuzey Kıbrıs'ta ise Fasil 154 Ceza Yasası ile kürtaj yasal bir hak olarak kabul edilmiştir.

III. KUZAY VE GÜNEY KIBRIS'TA KÜRTAJA BAKIŞ AÇISI

Kürtaj, hem Kuzey hem de Güney Kıbrıs'ta düzenlenmiştir. Her iki hukuk sisteminde de kürtaj, Devletin gözetiminde gerçekleştirilebilen bir tıbbi müdahale şeklindedir. Diğer bir anlatımla kadın, ancak mevzuatta düzenlenmiş şartlar altında kürtaj yaptırabilir. Söz konusu şartların dışında, böyle bir müdahalenin yapılması hem müdahaleyi yapan kişi hem de müdahaleyi yaptıran kadın açısından suç oluşturmaktadır.^[35]

Kürtajın, uygulanması bakımından iki ülke arasında ciddi farklar bulunmaktadır. Özellikle, Güney Kıbrıs'ta Kilisenin etkin siyasi yapısı kürtajın

[33] Bayraktar, Köksal, "Ceza Hukuku'nda Suç Olmaktan Çıkarma Akımı", *İÜHFİM*, C. 50, S. 1-4, Y. 1984, s. 210; Dönmezer, Sulhi, "Çocuk Düşürme ve Düşürtmenin Dünü ve Bugünü", *İÜHFİM*, C. 50, S. 1-4, Y. 1984, s. 6.

[34] Bayraktar, s. 201.

[35] Her iki ülkenin ceza kanunlarında da yasal süreyi aşan hamileliklerin sona erdirilmesine ilişkin müdahaleler, çocuk düşürme ve çocuk düşürtme suçları adı altında düzenlenmiştir. Bu konuda bkz. Türk Ceza Kanunu m. 99-100 ve KKTC Ceza Yasası m. 167-168-169.

yıllarca yasa dışı ve günah olarak nitelendirilmesine sebep olmuştur. Bu bağlamda, kürtaj yıllarca tıbbi gereklilik dışında bir sebeple yapılamamıştır. Kilise, tıbbi zorunluluk haricindeki kürtaja karşı olumsuz tavır içindedir. Bu nedenle Kilise, 2016 yılında meclisin kürtajı yasallaştırma çalışmalarının başlaması nedeniyle yaptığı açıklamada kürtajı cinayet olarak nitelendirmiş ve insan yaşamının herhangi bir aşamada son verilmesinin ahlaki ve dini olarak kabul edilebilir olmadığını beyan etmiştir.^[36] Kilisenin bu direnişine rağmen, 2018 yılında kürtaj Kıbrıs Rum Kesiminde yasal hale gelmiştir.^[37]

[36] Bu konuda bkz. <https://cyprus-mail.com> (Erişim Tarihi: 16.11.2021), 2021; Parenkov vd., s. 73.

[37] *CYPRUS. Penal Code.*

167. Any person who, with intent to procure miscarriage of a woman, whether she is or is not with child, unlawfully administers to her or causes her to take any poison or other noxious thing, or uses any force of any kind, or uses any other means whatever is guilty of a felony, and is liable to imprisonment for seven years.

168. Any person who, with intent to procure her own miscarriage, whether she is or is not with child, unlawfully administers to herself any poison or other noxious thing, or uses any force of any kind, or uses any other means whatever, or permits any such thing or means to be administered or used to her, is guilty of a felony, and is liable to imprisonment for seven years.

169. Any person who unlawfully supplies to or procures for any person anything whatever, knowing that it is intended to be unlawfully used to procure the miscarriage of a woman, whether she is or is not with child, is guilty of a felony, and is liable to imprisonment for three years.

169A. Notwithstanding the provisions of Sections 167, 168, and 169, a person shall not be guilty of the offences provided thereunder when the pregnancy is terminated by a medical practitioner registered in accordance with the provisions of the Medical Registration Law:

(a) following a certification by the competent police authority, confirmed by medical certification whenever this is possible that the pregnancy has been brought about by rape and under circumstances which, if the pregnancy were not terminated, would seriously jeopardize the social status of the pregnant woman or that of her family;

(b) on the basis of the opinion of two medical practitioners, registered in accordance with the provisions of the Medical Registration Law, to the effect that they consider, in good faith, that the continuation of the pregnancy would endanger the life of the pregnant woman, or that physical, mental, or psychological injury would be suffered by her or by any existing child she may have, greater than if the pregnancy were terminated, or that there is a substantial risk that, if the child were born, it would suffer from such serious physical or psychological abnormalities that it would be seriously incapacitated.

Güney Kıbrıs'ta kürtaj bugün bir hak olarak kabul edilmesine rağmen kürtaja ulaşım ile ilgili olarak bilinçli bir kısıtlama yoluna gidilmektedir.^[38] Devlet hastanelerinde kürtaj hizmeti verilmemektedir. Klinik ya da özel hastanelerde ise kürtaj oldukça pahalıdır. Kürtajın, yapılabilmesi için anne veya çocuk açısından tıbbi bir zorunluluk olması; hamileliğin tecavüz sonucu gerçekleşmiş olması veya hamileliğin annenin psikolojik sağlığı açısından olumsuzluk yaratacağının doktor raprou ile belirlenmesi gerekmektedir.^[39] Tecavüz sonucu oluşan hamileliklerde kürtaj süresi 19 hafta iken, isteğe bağlı kürtajda bu süre 12 haftadır. Bu çerçevede, Güney Kıbrıs Hekimler Birliği Yasasında da kurallara bağlı olarak yapılan kürtajı etik olarak kabul edilebilen bir tıbbi müdahale olduğu ve her kadının kürtaja hakkı olduğu düzenlenmiştir.^[40]

Kürtaj, KKTC'de ise hiçbir zaman dini bir malzemesi olarak kullanılmamıştır. Toplumun din ile olan bağlantısı zayıf olduğundan, kürtaj böyle bir konu olarak da gündeme gelmemiştir. KKTC'de kürtaja ilişkin hükümler, Kıbrıs Türk Tabipleri Birliği (KTTB) Tıp Meslek Ahlak Tüzüğü ve Fasal 154 Ceza Yasası'nda^[41] düzenlenmiştir. KKTC'de, kürtajla ilgili olarak daha

[38] https://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CEDAW/Shared%20Documents/CYP/INT_CEDAW_NGO_CYP_29431_E.pdf (Erişim tarihi: 17.11.2021).

[39] Kivity, Sara / Bamoy, Sivia, "Women's Intention to Abort a Fetus Diagnosed with a Genetic Disease: Results from Israel, Cyprus and Germany", <https://assets.researchsquare.com/files/rs-136856/v1/bb39d4d2-2d6e-46a5-b8d1-8d9eca620dcb.pdf?c=1631870210i> (Erişim Tarihi: 16.11.2021).

[40] The Medical Practitioners Law 49/3: Abortion is ethically acceptable provided this is done according to all the rules and the practice which ensure the best possible conditions for the mother and it is carried out within the framework of the legislation in force.

[41] Fasal 154, isteğe bağlı kürtajı 169A madesinde düzenlenmiştir:
69 A. (1) Hamileliğe, aşağıdaki bentlerde öngörülen hallerde ve Kıbrıs Türk Tabipler Birliği Yasası uyarınca kayıtlı bir doğum ve kadın hastalıkları uzmanı tarafından yapılması koşuluyla, son verilmesi suç sayılmaz.
(A) Hamileliğin ilk on haftalık süresi içinde, kadının evli olması halinde evli çiftin; kadının evli olmaması ve on sekiz yaşından büyük olması halinde kadının kendinin; on sekiz yaşından küçük olması halinde, ana-baba veya yasal vasisinin yazılı rızası ile; kadının aklen malûl olması halinde, ana-baba veya vasisi yoksa, kendi rızası olmadan, akli malûliyeti belgeleyen ilgili iki dal uzmanının raporuna dayanarak; veya

özgürlükçü bir rejim bulunmaktadır. KTTB Tüzüğüne göre, “gebeliğin onuncu haftasının sonuna kadar doğum yapmak ya da yapmamak konusunda karar vermek gebe kadının hakkıdır (madde 28/1)”. Bu hükümden hareketle, kürtajın kadına bir hak olarak tanındığı anlaşılmaktadır. Konu, kadının üreme hakkı ile doğrudan doğruya bağlantılıdır. Böylece, kadın çocuk doğurup doğurmayacağına kimsenin rızasına gerek duymaksızın karar verebilmektedir. Öte yandan, Fesil 154 Ceza Yasası, kürtaja ek koşullar getirmektedir. Yasa'nın 169A maddesinin 1/A hükmü evli kadın bakımından eşin rızasını da aramaktadır. Bu hükme aykırı olarak kürtaj yapılması ise, hapis cezasıyla cezalandırılmaktadır. Ceza Yasası'nda eşin rızasının aranması, kadın hakları bakımından tartışılan bir konu olmuştur. Kürtajda eşin rızasının aranması, kişiye evli olmasından dolayı bir ayrımcılık yapılması ve hekim ile hasta arasındaki gizlilik ilişkisinin ihlal edilmesi olarak kabul edilmektedir.^[42] Kürtaj, sadece çocuk doğurup doğurmamakla ilgili bir karar değildir; aynı zamanda, kadının bedeni ve geleceği üzerindeki hakları ile ilgilidir. Bu nedenle, bu konuda karar vermesi gereken tek kişi kadındır.^[43]

İsteğe bağlı kürtaj KKTC'de, 2017 yılında gerçekleşen bir davada detaylı olarak tartışılmıştır. Yargıtay'da görüşülen 12/2017 numaralı dava, hamile

(B) Hamileliğin onuncu haftasının tamamlanmasından sonraki süre içinde, gebeliğin, annenin hayatını tehdit ettiğinin veya doğacak çocuğun fiziki ve akli sakatlık tehlikesinin varlığının veya hayat boyu sürecek tedavisi olanaksız kalıtsal veya bulaşıcı bir hastalığın saptanması halinde, bir doğum ve kadın hastalıkları uzmanı ile ilgili dal uzmanının rapor ve belgelerinin, hamileliğin sona erdirilmesinden önce Sağlık Müdürlüğüne ibrazı ile;

(C) Derhal müdahale edilmediği takdirde hayatı veya hayati organlardan birisini tehdit eden acil durumlarda, bu durumu saptayan doğum ve kadın hastalıkları uzmanı tarafından hamileliğin sona erdirilmesi halinde;

Ancak, bu durumda en geç yirmi dört saat içinde hamileliğine son verilen kadının kimliği, yapılan müdahale ve müdahale yapılmasını gerekli kılan durumların Sağlık Müdürlüğüne bildirilmesi zorunludur;

(2) Yukarıdaki (1)'inci fıkraya aykırı hareket eden ve öngörülen haller dışında hamileliğe son veren veya verilmesine göz yuman veya izin veren kişiler, suç işlemiş olurlar ve mahkûmiyetleri halinde, başka bir Yasada öngörülen soruşturma ve ceza işlemlerine halel gelmeksizin, üç milyon Türk Lirasına kadar para cezasına veya üç yıla kadar hapis cezasına veya her iki cezaya birden çarptırılabilir.

[42] Paşa, Faika Deniz, *Kuzey Kıbrıs'ta Kadının İnsan Hakları*, 2012, Lefkoşa, s. 32.

[43] Paşa, s. 32.

kaldığı zaman nişanlı olan ve daha sonra nişanlısından ayrıldığı için yasa dışı şekilde kürtaj yaptıran bir kadının cezalandırılması ile ilgilidir.^[44] Yargıtay, davanın görüşüldüğü Girne Ağır Ceza Mahkemesi'nin verdiği dokuz aylık hapis cezasını bozarak, üç aya indirmiştir. Kararda, Fasil 154 m. 169A'ya aykırı hareket edildiği, ancak mağdurun üzerinde hissettiği toplumsal baskı nedeniyle suça itildiğinin göz ardı edilmemesi gerektiğine dikkat çekilmiştir. Ayrıca, Kıbrıs Türk toplumunun, “meşru aile birliği düzenini” benimseyen bir toplum olduğu ve bu bağlamda evlilik dışı çocukların dünyaya gelmesi açısından toplumumuzun büyük bir çoğunluğu tarafından paylaşılan ahlaki ve fikri düzeydeki yargılar dikkate alındığında, bir kadın olan ve küçük çocuklara eğitim veren bir okulda öğretmen olan sanığın, özelde ailesi ve çevresinin, genelde ise toplumun baskısına ve sosyal dışlanmaya maruz kalabileceği olgusu, sanığı suça iten faktörler çerçevesinde göz ardı edilmemesi gerektiğine dikkat çekilmiştir. Karardan hareketle, KKTC Hukuku'nda kürtaja ilişkin sorunların çözümünde kadın odaklı tavır sergilendiği görülmektedir. Bu açıdan, Yasa'nın düzenlendiği dönemden bağımsız olarak uygulamada feminist bir görüş hakimdir.

[44] Bu konuda bkz. www.mahkemeler.net, 2017, (Erişim Tarihi: 16.11.2021).

SONUÇ

Hamilelik kadın bedeninde gerçekleşen bir olay olmasına rağmen, bu süreçle ilgili olarak dini inanış ve görüşlerin insanlığın başlangıcından itibaren hakim olduğu görülmektedir. Bu çerçevede, başlangıçta bir ülkede hakim olan dini görüş kürtaja ilgili alınan kararlarda etkili olmaktadır. Yahudilik, Hristiyanlık ve İslam, kürtaja paralel şekilde yaklaşmaktadır. Tüm bu dinlerde, insan yaradanın bir hediyesi olarak kabul edildiğinden insan hayatını sona erdirmeye yönelik her türlü hareket günah olarak değerlendirilmektedir. Dinin yarattığı hareketle, ülkeler başlangıçta kürtaja yasakçı bir zihniyet ile yaklaşmış ancak daha sonra, kürtaj dini bir olgu olmaktan çıkarak biyopolitik bir mesele haline gelmiştir. Böylece, ülkeler kürtajı nüfusun azalmasını ya da çoğalmasını sağlayan bir araç olarak değerlendirmişlerdir.

Konuya, Kuzey ve Güney Kıbrıs açısından baktığımızda ise iki ülkede paralel düzenlemeler olmasına rağmen, farklı bakış açıları olduğu görülmektedir. Güney Kıbrıs'ta kürtaj, dini bir olgu olarak değerlendirilmektedir. Güney Kıbrıs'ta kürtaj, kanunen bir hak şeklinde düzenlenmesine rağmen uygulamada erişimi zor bir tıbbi müdahaledir. Kilisenin kürtajı engellemeye yönelik çalışmaları kürtajın erişiminin kısıtlanmasına neden olmuştur. KKTC'de ise kürtaj, dini bir mesele halini hiç bir zaman almamıştır ve temel bir kadın hakkı olarak düzenlenmiştir.

KAYNAKÇA

Adalı, Tuğba / Çavlin, Alanur, “Türkiye’de Kürtajın Yaygınlığı ve Kürtaj Kararlarını Etkileyen Faktörler”, *İÜ Sosyoloji Dergisi*, C. 39, S. 2, ss. 359–378.

Akın, Ayşe / Türkçelik, Ezgi, *Sağlık Hizmetlerine Erişimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği (Haritalama ve İzleme Çalışması)*, Ankara, 2018.

Bader, Aynur Eryiğit, “Yahudilik Hristiyanlık ve İslam’da Kürtaj”, *ANTAKIYAT / Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 2, S. 1, ss. 116-141.

Bayraktar, Köksal, “Ceza Hukuku’nda Suç Olmaktan Çıkarma Akımı”, *İÜHFİM*, C. 50, S. 1-4, Y. 1984, ss. 197-211.

Bornik, Zosia / Dowlatabadi, Hadi, “Genomics in Cyprus: Challenging the social norms”, *Technology in Society*, Vol. 30, Y. 2008, ss. 84-93.

Çam, Nail, *İslam Hukuku’nda Cenin Ahkamı*, İstanbul, 2018.

Cichowlas, Ola, <https://www.themoscowtimes.com/2016/09/29/russias-abortion-debate-is-back-a55545>, Yayın tarihi: 29.06.2016, (Erişim Tarihi: 14.09.2021).

Cowan, Ruth Schwartz, “Moving Up the Slippery Slope: Mandated Genetic Screening on Cyprus”, *American Journal of Medical Genetics Part C (Seminars in Medical Genetics)*, S. 151, Y. 2009, ss. 95–103.

Dirik, Mehmet, “İslam Hukuku Açısından Kürtaj”, *Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, s. 5, Y. 2018, ss. 73-96.

Dönmezer, Sulhi, “Çocuk Düşürme ve Düşürtmenin Dünü ve Bugünü”, *İÜHFİM*, C. 50, S. 1-4, Y. 1984, ss. 3-11.

El-Kahtani, Müfsir, (Çev. Kahraman, Abdullah), “İslam Hukukuna Göre Anne Rahminde Sakat Olan Çocukların Kürtaj Yoluyla Düşürülmesinin Hükmü”, *CÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. XII, S. 1, Y. 2008, ss. 441-485.

Görgülü, Ülfet, *Fıkıhta Cenin Hukuku*, İstanbul, M.Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 2018.

Gorman, Michael, *Abortion & The Early Church*, USA, 1992.

Greenhouse, Linda / Siegel, Reva, *Before Roe v. Wade*, Yale Law School Publications, 2012.

Gündüz, Şinasi, “Dinler Tarihi Açısından Kürtaj”, *Sağlık Düşüncesi ve Tıp Kültürü Platformu*, <https://www.sdplatform.com/Dergi/659/Dinler-tarihi-acisindan-kurtaj.aspx> (Erişim Tarihi: 10.09.2021).

Hildebrandt, Achim, “What Shapes Abortion Law? A Global Perspective”, *Global Policy*, Vol. 6, S. 4, Y. 2015, s. 418-428.

<https://orthochristian.com>, (Erişim Tarihi: 16/11/2021).

https://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CEDAW/Shared%20Documents/CYP/INT_CEDAW_NGO_CYP_29431_E.pdf (Erişim tarihi: 17/11/2021).

Karadağ, Akasya Kansu, Ahlak ve Hukuk Arasına Sıkışan Kürtaj, *Ankara Üni. Hukuk Fak. Dergisi*, C. 65, S. 4, Y. 2016, s. 2047-2057.

Kesgin, Hafsa, *İslam Hukuku'nda Kürtaj*, İstanbul, Kitabevi, 2018.

Levine, Phillip / Staigei, Douglas / Kane, Thomas / Zimmerman, David, “Roe v Wade and American Fertility”, *American Journal of Public Health*, C. 89, S. 2, Y. 1999, ss. 199 -203.

Özüdoğru, Büşra, “Beyaz Feminizm ve Öteki Kadınlar”, *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S. 12, Y. 2018, ss. 304-319.

Kolnagou, Anita / Kontoghiorghes, George, “Advances in the Prevention and Treatment are Changing Thalassaemia from a Fatal to a Chronic Disease. Experience from a Cyprus Model and its Use as a Paradigm for Future Applications”, *International journal for hemoglobin research*, Volume 33, 2009, ss. 287-295.

Parentkov, Daniil Alekseevich / Loshkariov, Ivan Dmitrievich Loshkariov / Klimenko, Mikhail Borisov-vich, “Religious Lobbying: Comparing the Models of the USCCB and the Church of Cyprus”, *The Cyprus Review*, Vol. 31, S. 3, s. 61-74.

Paşa, Faika Deniz, *Kuzey Kıbrıs'ta Kadının İnsan Hakları*, 2012, Lefkoşa.

Richardson, James / Wightman, Sandie, “Religious Affiliation as a Predictor of Voting Behavior in Abortion Reform Legislation”, *Journal for the Scientific Study of Religion*, C. 11, S. 4, Y. 1972.

Root, Leslie, “Abortion Culture”, *Demographic Crisis and Neotraditionalism in Russia: A MixedMethods Approach*, <http://paa2019.populationassociation.org/uploads/193271> (Erişim Tarihi: 16/11/2021).

Tüfekçi, İbrahim, “İslam Hukukuna Göre Gebeliğin Sonlandırılması”, *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 45, S. 45, Y. 2013, ss. 111-154.

www.mahkemeler.net, 2017, (Erişim Tarihi: 16.11.2021).

www.who.int, 2021, (Erişim Tarihi: 16.11.2021).

Yılmaz, Berna Ayşen, “Suçun Hukuki Konusu ve Mağduru Bağlamında Çocuk Düşürtme ve Düşürme Suçlarında Zincirleme Suç Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, *ReS-Research Studies Anatolia Journal*, C. 1, S.2; ss. 260-268.

